

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์โกเมน ภัทรภิรมย์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๓๔-๕๓/๒๕๕๓

วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่ (นายสาธิต นครินทร์สาคร และผู้ร้องอื่น รวม ๒๐ คำร้อง)

ศาลแขวงตลิ่งชันส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๖๖๘/๒๕๕๐ นายประจวบ เจริญเฟื่องฟู โจทก์ นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลย และศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย อีก ๑๕ คดี คือ

๑. นายสาธิต นครินทร์สาคร เป็นจำเลย ๓ คดี คือ
 - ๑.๑ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๒๗๖๕/๒๕๓๕ นายณรงค์ชัย ตระกูลสุขสันต์ โจทก์
 - ๑.๒ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๗๖๗/๒๕๕๐ นางพรทิพย์ พิมลรัตน์ โจทก์
 - ๑.๓ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๗๘๐/๒๕๕๐ นายนาถ ธนาพงษ์ธรรม โจทก์
๒. นางวิมล แก่นแก้ว เป็นจำเลย ๓ คดี คือ
 - ๒.๑ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๘๗๐/๒๕๕๐ นางสุวารี ประดับทอง โจทก์
 - ๒.๒ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๗๖๘๘/๒๕๕๐ นายวันชัย วัชรระมกล โจทก์
 - ๒.๓ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๒๑๖/๒๕๕๐ นายนาถ ธนาพงษ์ธรรม โจทก์
๓. นายบรรจง ศรีกาหลง เป็นจำเลย ๓ คดี คือ
 - ๓.๑ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๗๕๕๕/๒๕๓๕ นายวันชัย วัชรระมกล โจทก์
 - ๓.๒ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๐๓๖/๒๕๕๑ นางสาวชูศรี วัดยิ้ม โจทก์
 - ๓.๓ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๘๑๑/๒๕๕๑ นางมาลี พิทักษ์เสน่ห์ โจทก์
๔. นายนิมิตร กุลละวณิชย์ เป็นจำเลย ๒ คดี คือ
 - ๔.๑ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๑๖๑/๒๕๓๖ นางเตือนใจ ตริวิเชียร โจทก์
 - ๔.๒ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๕๑๓๔/๒๕๓๘ นางสุภาภรณ์ คณิงเหตุ โจทก์
๕. นางสุน ไตรเลิศ เป็นจำเลย ๓ คดี คือ
 - ๕.๑ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๒๕๐/๒๕๓๕ นางเตือนใจ ตริวิเชียร โจทก์
 - ๕.๒ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๗๔/๒๕๕๐ นายนาถ ธนาพงษ์ธรรม โจทก์
 - ๕.๓ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๕๕๕/๒๕๕๑ นายชัชชัย คณิงเหตุ โจทก์

๖. คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๓๓๘๘/๒๕๕๒ นายวันชัย วัชรระมงคล โจทก์ นายมานพ ไตรมนตรี จำเลย

๗. คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๘๓๘/๒๕๕๒ นายวันชัย วัชรระมงคล โจทก์ นายหนูจันทร์ แก้วเกิน จำเลย

๘. คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๐๑/๒๕๕๒ นายนาถ ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางวันดี ชะเอมเทศ จำเลย

๙. คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๖๑๒/๒๕๓๕ นายชัชชัย คณิงเหตุ โจทก์ นายสมเจตต์ แสงคุ้มภัย จำเลย

๑๐. คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๔๓๔/๒๕๕๒ นางเตือนใจ ตรีวิเชียร โจทก์ นายพงษ์ชาย พรชื่น จำเลยที่ ๑ และนายสมปอง คำหอมริน จำเลยที่ ๒

คำร้องทั้ง ๒๐ คดี ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ โดยมีข้อเท็จจริงและความเห็นอย่างเดียวกันว่า จำเลยทุกคดีเป็นพนักงานของโรงงานสุราบางยี่ขัน บริษัทสุรามหาราษฎร์ จำกัด ถูกฟ้องให้ชำระหนี้ ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ คดีถึงที่สุด โจทก์แต่ละคดีขอลงหมายบังคับคดี และบังคับคดีโดยหักเงินเดือน เงินบำเหน็จ และเงินโบนัสของจำเลยตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ต่อมาจำเลยถูกเลิกจ้างและจะได้รับเงินค่าชดเชย เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่งอายัดเงินนี้ จำเลยแต่ละคดียื่นคำร้องต่อศาลขอให้กำหนดจำนวนเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอายัดเงินชดเชยอันเป็นสิทธิเรียกร้องเสียใหม่ และได้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ซึ่งกำหนดให้เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น มิให้อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี แต่ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะกำหนดได้ตามสมควร ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า การใช้ดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ที่บัญญัติว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้เงินลักษณะเดียวกันกับเงินในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลได้รับ ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี โดยไม่มีบทบัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ (๓) จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ขอให้ศาลส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้ง ๒๐ คดี มีประเด็นที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัย เป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ต้องพิจารณาเบื้องต้นคือ คำร้องดังกล่าวเป็นคำร้องซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้หรือไม่

พิจารณาแล้ว การที่จำเลยซึ่งเป็นคู่ความในคดีได้ยื่นคำร้องในระหว่างการบังคับคดีว่า ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาล ใช้บังคับแก่คดีของผู้ร้อง ต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ขอให้ศาลนั้นส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ และศาลส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการยื่นคำร้องในคดีในชั้นบังคับคดี ซึ่งคู่ความ สามารถดำเนินการได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๘ (๑) ซึ่งบัญญัติว่า “คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้ วินิจฉัย โดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้ (๑) เมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ศาลที่มีอำนาจทำคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องอันเกี่ยวกับการบังคับคดีไว้ด้วยว่า “ศาลที่มีอำนาจ ออกหมายบังคับคดี หรือหมายจับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือมีอำนาจทำคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดๆ อันเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งได้เสนอต่อศาลตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ คือ ศาลที่ได้พิจารณา และชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น” จึงเห็นได้ว่า ในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือ คำสั่งยังมีการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอยู่ในเรื่องการบังคับคดี มาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีของผู้ร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง และแม้ว่าคดีตามคำร้องนี้ ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่ในการบังคับคดี ศาลก็ยังมีอำนาจพิจารณาในชั้นนี้อยู่ และไม่ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ หรือไม่ คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว นั้น ก็ได้กระทบกระเทือนเพราะจำเลยยังคงต้องชำระหนี้ ตามคำพิพากษาอยู่ คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๖ (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความ รับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(๑) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราวๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้ เพื่อเลี้ยงชีพเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร

(๒) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล และเงินสงเคราะห์หรือบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(๓) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกัน ของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้นหรือ คู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร

(๔) เงินฉดปณกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่น เป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการฉดปณกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และมาตรา ๓๐ วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

ผู้ร้องโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) เฉพาะส่วนที่บัญญัติให้ศาลกำหนดจำนวนสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน ที่ไม่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล ให้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ได้นั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เพราะแตกต่างกับ มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ลักษณะเดียวกับมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่รัฐบาล จ่ายให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีทั้งจำนวน โดยไม่ต้องให้ศาลกำหนดดังเช่น มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) นั้น

พิจารณาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) บัญญัติ ให้สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีของลูกหนี้ ที่เป็นลูกจ้างหรือคนงานที่ไม่ได้เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล คือ เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันมีจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ตามมาตราเดียว

วรรคเดียวกันนี้ใน (๒) ให้สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีของลูกหนี้ที่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล คือ เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดที่รัฐบาลได้จ่ายให้ทั้งจำนวน เงินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๒) เป็นเงินในลักษณะเดียวกัน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ บัญญัติให้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีไม่เท่ากัน จึงเป็นบทบัญญัติที่ทำให้บุคคลไม่เสมอกันในกฎหมาย ขัดต่อหลักความเสมอภาคของบุคคลในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และเป็นการเลือกปฏิบัติ แม้มตรา ๒๘๖ วรรคสอง จะกำหนดให้ไม่น้อยกว่าอัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดของข้าราชการก็ตาม ก็ยังเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างกัน ในเรื่องสถานะของบุคคลที่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล และเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ บัญญัติว่า “บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่นและพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ ไม่ได้อยู่ในข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

โดยเหตุผลดังได้พิจารณาข้างต้นจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) เฉพาะส่วนที่บัญญัติว่า “เป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ศาสตราจารย์โกเมน ภัทรภิรมย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ